

Szakmai tanácskozás a mecseki kőszénbányászat és földtani kutatás közös időszerű kérdéseiről

Pécs, 1961. december 13—14. Litografált jegyzőkönyv, kiadja a Magyar Földtani Társulat Mecseki Csoportja, Pécs, 1962. 138. oldal.

A Mecsek-hegység ásványkincseinek hasznosítása érdekében folyó bányászati és földtani—geofizikai kutatási tevékenység fontos állomásai azok a szakmai tanácskozások, amelyekben a kutatóknak és a gyakorlati bányászati szakembereknek módjukban áll tapasztalataikat kicserélni, az elért eredményekről beszámolni és a felmerülő problémák megoldása érdekében nézeteiket, javaslataikat előadni. Most, amikor a röviddel ezelőtt a Magyar Geofizikusok Egyesülete Mecseki Csoportja által rendezett ilyen tanácskozás beszámolóját adjuk a jelen füzetben, érdekes megemlékezni — a címben jelzett kiadvány ismertetése kapcsán — a múlt év decemberében tartott „földtani” jellegű mecseki ankétról, amely sok tekintetben előkészítette ezt és amelynek előadásai, hozzászólásai során a geofizikusok szempontjából igen figyelemreméltó megnyilatkozások történtek.

Az ankétot, amelyet az MSZMP Baranya megyei Bizottságának kezdeményezésére a Magyar Földtani Társulat Mecseki Csoportja rendezett, az első napon 104, a másodikon 72 személy vett részt, közöttük a NIM Szénbányászati Főosztályának vezetője, az Országos Földtani Főigazgatóság vezetője, a Földtani Társulat elnöksége, a Földtani Intézet igazgatója. A Geofizikai Intézetet Szénás György és Fábiáncsics László képviselte. Az elnöki tisztet Kárpáti Ferenc, az MSZMP Baranya megyei Bizottsága Ipari Osztályának vezetője töltötte be. Az első nap programját az előadások és a felkért hozzászólók töltötték ki, a második napot a vitára szánták.

Bevezetőnek két általános jellegű — a jegyzőkönyv szövegének kifejezése szerint „szakmai továbbképzés célját szolgáló” — előadás szerepelt: 1. Kertai György: „Energiahordozóink fejlődése” és 2. Benkő Ferenc: „Beszámoló a hazai földtani kutatások legutóbbi eredményeiről és ezzel kapcsolatban az ország ásványvagyon készletének alakulásáról”. Ezek a beszámolók nem képezték vita tárgyát (bár kérdéseket lehetett feltenni az előadóknak!) és szövegüket sem tartalmazza a kiadvány: bizonyára másutt jelennek meg.

A további előadások:

Garamvölgyi János: „A mecseki kőszénbányászat második ötéves és távlati fejlesztési terve”; felkért hozzászóló: Tamásy István és Hegybíró Béla.

Hegedüs Gyula: „A földtani kutatás jelenlegi helyzete a Mecsek-hegységben”; felkért hozzászóló: Szénás György, Fejér Leontin, Pólai György és Virágh Károly.

Mészáros Mihály: „A földtani kutatás további feladatai a Mecsek-hegységben”; felkért hozzászóló: Suha Ferenc, Gyovai László, Vigh Andor és Hegybíró Béla.

A vita megkezdése előtt az ülés húsztagnó határozati javaslat-szövegező bizottságot választott: ennek tagjai voltak Fábíancsics László és Szénás György is.

A kiadvány tartalmazza az előadók és felkért hozzászólók, valamint a többi hozzászóló szövegét, illetve annak bő kivonatát, továbbá a határozatokat (Kertai és Benkő előadását kivéve, mint már fentebb is említettük).

A geofizika szerepének fontossága a földtani kutatásoknál világosan kifejezésre jutott a beszámolók, de különösen a hozzászólások során. Az itt-ott még megnyilatkozó kétkedő és lebecsülő felfogás, egyoldalú és maradi megítélés heves és határozott ellentmondásra talált a hozzászólók nagy tömegénél s a kialakult végképet az jellemezheti legjobban, hogy az ülés egyik határozata (8. sz.) azt a kívánságot juttatta kifejezésre, hogy a geofizikusok az 1962. év második negyedében külön ankéton vitassák meg a Mecsekben és tágabb környékén eddig végzett geofizikai kutatási munkát.

Több más határozatban is megfelelő méltányláshoz jutott a geofizika szerepe. A 9. határozat megállapítja, hogy „a Mecsek-hegységben folyó kutatófúrások mélyfúrási geofizikai vizsgálata jelentős mértékben hozzájárult a nyersanyagkutatás eredményesebbé, valamint megbízhatóbbá tételéhez és szükségesnek tartja, hogy a mélyfúrási geofizika módszereit a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet és a karottázsmérésekkel foglalkozó egyéb szervek tovább fejlesszék”.

A kutatások egységes irányításának biztosítása érdekében felállításra javasolt szakértő bizottságban (4. határozat) is képviselőt kapott a Geofizikai Intézet. A 6. határozat fontosnak tartja, hogy a Mecsek-hegységben eddig végzett geofizikai kutatások eredményeit az új földtani adatok felhasználásával újraértelmezzék. A 7. határozat megállapítja, hogy a Mecseken a fúrási kutatások nem mindig kapnak geofizikai előkészítést. Ennek a hiányosságnak a megszüntetése érdekében fokozni kell a geofizikai kapacitást a Mecsekben.

A geofizikának a földtani kutatáshoz való viszonya, illetve az abban játszott szerepe talán a legpregnansabban Virágh Károly hozzászólási fogalmazásában jut kifejezésre, aki többek között ezt mondta: „Tegnap több felszólalásban számomra idegenül szétválasztották a geofizikai és geológiai kutatásokat. Szerintünk ez a szétválasztás nem helyes, mert van földtani kutatás és annak különböző módszerei;

ezek pedig ma már időben sem sorolhatók egymás után, hanem feladatot, tért, időt tekintve szorosan egymásba fonódó, egymást kiegészítő munkamódszerek és mindig azt kell használni, ami kisebb ráfordítással, nagyobb eredménnyel ér el.

Sehogy sem lehet egyetérteni azzal a tegnapi felszólalóval, aki „sajnálatosnak” nevezte azt, hogy a geofizikai módszerekkel kell ellenőrizni a fűrási magadatok helyességét.

A geofizika azért kap egyre nagyobb szerepet, mert fejlődő módszereinek hatékonysága egyre nő.”

Erősen polemizáló hangot ütött meg Szabó János hozzászólása, aki szintén nagy határozottsággal képviselte a geofizika álláspontját. Kifejtette, hogy a geofizika ma már nem szorul arra, hogy létjogosultságát kellene bizonygatnia. „Ezen tudományágról” — mondotta — „nem lehet úgy beszélni, mint olyanról, amely eljátszotta szerepét a Mecsek környékének kutatásában, amely távlataiban, ha nem is megsemmisítésre, de megállásra kárhóztatandó.”

Sokat vitatott témája volt az értekezletnek a magfűrés-karottázs kérdéskomplexum, vagyis az a kérdés, mennyiben teszi feleslegessé a karottázs — mint jóval olcsóbb eljárás — a magfűrészt. Szabó szerint a magfűrés előtérbe helyezése egyenesen gátolja a fejlődést. Szervezési tekintetben annak a szükségességét hangoztatja, hogy az egész országra és mindennemű geofizikai kutatásra kiterjedő hatáskörű válatot kellene létrehozni, a Geofizikai Intézetet át kellene profilírozni és működési irányvonalát sokéves távlatban ki kellene dolgozni. A mélységi kutatások módszerének kidolgozása és bevezetésének szorgalmazása érdekében a Földtani Főigazgatóságon olyan megbecsülést kellene teremteni a geofizikának, mint a földtani kutatások egyik távlati alapvető módszerének, amelyet súlyánál fogva megérdemel!

Elek István szintén leszögezte álláspontját amellelt, hogy „A karottázs-mérésekről még 100%-os magkinyerés esetén sem szabad lemondani”. Szembeszáll ő is Hegedűsnek a geofizika mecseki lehetőségeinek kimerülésére vonatkozó állításával és kifejti, hogy ott a geofizikai mérések az ipari alkalmazás szempontjából még kezdeti stádiumban vannak. Hivatkozik arra, hogy „... a Mecsek-hegységben legújabbán megismert képződmények felfedezéséhez, amiről Hegedűs elvtárs beszámolójában hallottunk, a döntő segítséget a geofizika szolgáltatta, és pedig az 1959—1960—1961. években.” Érdekes az a megjegyzés is, hogy: „A geológusok nem látogatják a geofizikusok szakmai előadásait, így pl. a hidasi barnaköszén-medencéről elhangzott geofizikai előadáson egyetlen geológus sem volt jelen, pedig jó lett volna hallani a geológusok szakmai bírálatát.” Igen nagy jelentőségű továbbá az a megállapítása, hogy „a tudományos munka területén jelentkező szakmai féltékenység és a személyi érdekek előtérbe helyezése hátráltatja a fejlődést”.

A Geofizikai Intézet részéről Fábriáncsics László és Szénás György szólaltak fel a vitában. Fábriáncsics László, mint a helyi karottázscsoport vezetője áttekintette a mérési eredményeket, vázolta a feladato-

kat és azok megoldási lehetőségeit, a szükséges műszerfejlesztési problémákat (orientált dőlésmérés) és módszerfejlesztési kívánalmakat. Szénás György, mint felkért hozzászóló a szeizmikus mérések helyzetével foglalkozott a helyi vonatkozásokon túlmenő általános fogalmazásban is. Megállapította, hogy a Geofizikai Intézet a felmerülő igényeknek kapacitáshiány miatt nem tud megfelelni. Fejlesztésre volna szüksége, de: „A zsgorodásnak az a légköre azonban” — mondotta — „amelyekben a Geofizikai Intézet Szeizmikus Osztálya jelenleg van, nem kedvez a fejlődésnek semmiféle vonatkozásban.”

Geofizikai szempontból is figyelmet érdemel az a körülmény, hogy amikor az ankét résztvevői, felszólalói a mecsei szükséglet kielégítéséhez szükséges tudományos és szervezési természetű fejlesztésről beszéltek, tárgyaltak, mindig tisztán látták, hogy a helyi körülmények csak a nagyobb távlatú, országos fejlesztés és rendezés keretében oldhatók meg kielégítően. Így nézve a dolgot, megállapítható, hogy az ankét nemcsak helyi vonatkozásban volt hasznos, hanem országos érdekeket is szolgált.

És még egy érdekesség. Amikor a felszólalók a helyzetet áttekintették, a hibákat bírálták, természetesen hangoztattak különböző kifogásokat, szemrehányásokat az irányító szervekkel szemben is. Itt-ott pl. kicsillant olyan vélemény, mintha egyes helyeken a geofizikával szemben lebecsülés, ellenérzés nyilatkoznék meg. A Földtani Főigazgatóság egyik jelenlevő képviselője (Mészáros Mihály) szükségesnek is látta, hogy a kérdéssel foglalkozzék. „A geofizikus elvtársaknak” — mondotta — „nincs igazuk, amikor az OFF-t geofizika-ellenesnek minősítették. Szó sincs geofizika-ellenességről. Sőt, éppen mi „szorgalmaztuk” a mélyfúrás geofizikát és most is az az álláspontunk, hogy a kutatási módszerek és ezen belül a legkülönbélebb geofizikai módszerek alkalmazására van szükség. Mindig azokra, amelyek a legjobb eredményt adják.”

Tóth Géza